

Asia: VN/10364/2022

Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus; työryhmän mietintö

1. Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittaus

Pidätekö ehdotusta kannatettavana?

-

Millaisia vaikutuksia ehdotuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

-

Millaisia kustannuksia ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

-

Mahdolliset muut kommentit ehdotuksesta?

-

2. Tulojen ulosmittausjärjestelmä

Pidätekö ehdotusta kannatettavana?

-

Millaisia vaikutuksia uudistuksen toteuttamisella nähdäksenne olisi?

-

Millaisia kustannuksia uudistuksen toteuttamisesta aiheutuisi (mm. tietojärjestelmäkustannukset)?

-

Muut mahdolliset kommentit ehdotetuista laskentasäännöistä ja ulosmittausjärjestelmän uudistamisesta?

-

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte lähtökohtaisesti parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

-

Voimassa olevan ulosottokaaren mukaan velallisen suojaosuus on suurempi, jos hänellä on elatuksen varassa puoliso, oma lapsi tai puolison lapsi. Työryhmän näkemyksen mukaan olisi perusteltua harkita, tulisiko velallisen elatuksen varassa olevina jatkossa ottaa huomioon ainoastaan lapset eli poistaa mahdollisuus puolison huomioon ottamiseen. Miten arvioitte ehdotusta?

-

Työryhmä on esittänyt kaksi vaihtoehtoista tapaa elatuksen varassa olevien huomioon ottamiseksi. Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? (Vaihtoehtoja arvioitu mietinnössä s. 57–59). Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

-

Kumpaa vaihtoehtoa pidätte parempana? Voitte perustella vastauksenne valitsemanne vaihtoehdon alla olevaan tekstikenttään:

3. Muut mietintöä koskevat huomiot

Kirjoittakaa muut mahdolliset huomionne alla olevaan kenttään

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisäateisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Tarkastelemme esitettyjä ratkaisu- ja sääntelyvaihtoehtoja ikääntyneiden ihmisten näkökulmasta.

Ennen ehdotuksen toteuttamista on tärkeää arvioida ehdotuksen vaikutukset myös ikääntyneiden henkilöiden osalta.

Pienituloisuus, kasvavat asumiskulut sekä elinkustannukset aiheuttavat toimeentulon ongelmia kasvavalle määrälle ikääntyneitä. Toimintakyvyn laskun myötä myös terveydenhuoltomenot, lääkekustannukset ja muut välttämättömät menot voivat muodostua liian suureksi erityisesti silloin, jos eläketulot ovat pienet.

Gerontologisen sosiaalityön asiakastyöstä tuottaman tiedon mukaan eläkeköyhyys voi johtaa velkaantumiskierteeseen. Lainoja ja pikavippejä saatetaan käyttää tällöin arjessa pärjäämiseen, perustarpeisiin ja laskuihin (Helin ym. 2019 Köyhyys ja huono-osaisuus gerontologisen sosiaalityön iäkkäiden asiakkaiden elämässä. Saatavilla: <https://www.hel.fi/static/sote/sosrap/raportit/sosiaalinen-raportti-vanhuskoyhyys.pdf>). Vaikka tulot olisivat hyvät, voi velkojen koroista, perintäkuluista tai suurien sairaalalaskujen osamaksuista syntyä jatkuvaa vajetta kuukausituloihin. Perustoimeentulotuen laskelmassa ei kuitenkaan huomioida velkaantuneen henkilön velkoja tai perintäkuluja ennen kuin ne ovat menneet ulosottoon.

Yli 65-vuotiaiden ylivelkaantuminen ja maksuhäiriöiden määrä ovat olleet viime vuosina kasvussa. SOSTE:n vuonna 2023 tekemän selvityksen mukaan ulosottoon päätyy erityisesti sosiaali- ja terveystalouden palvelujen asiakasmaksuja. Toimeentulotukea voidaan tällöin joutua käyttämään asiakasmaksuista syntyneen ulosoton aiheuttamaan heikon taloudellisen tilanteen kompensointiin pitkäaikaisestikin. Asiakasmaksuista syntyneiden velkojen, toimeentulotuen sekä ulosoton välistä

yhteyttä ja vaikutuksia eri ikäisille olisi hyvä arvioida laajemmin. Ikääntyneillä on harvoin mahdollisuutta vaikuttaa omaan taloudelliseen tilanteeseensa ja kasvattaa tulojaan, mikä tulisi ottaa kokonaisuudessa huomioon.

Jatkovalmistelussa on tärkeää arvioida miten etuuksien muuttaminen ulosmittauskelpoisiksi vaikuttaisi ikääntyneiden taloudelliseen tilanteeseen. Mietinnössä on tuotu esille oikeus ihmisarvoisen elämän edellyttämään toimeentuloon myös ulosottomenettelyn aikana. Vanhusasiavaltuutettu korostaa tämän periaatteen tärkeyttä ikääntyneiden ihmisten kohdalla. Ulosmittauksien muutosten ei pidä heikentää taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevien tilannetta tai lisätä tarvetta turvautua pitkäaikaiseen toimeentulotukeen.

Mietinnössä esille tuotu tavoite rakentaa ulosmittausjärjestelmä, jossa ulosmittauksen määrä on kaikissa tuloryhmissä oikeudenmukaisessa suhteessa tulojen määrään, on tärkeä lähtökohta muutoksille. Sosiaaliturvaetuksien ulosmittauksen tulee olla kohtuullista sekä suojaosuuden määrän sellainen, joka ottaa huomioon välttämättömät menot sekä turvaa riittävän toimeentulon ja ihmisarvoisen elämän ikääntyneille. Sosiaaliturvaetuksien ulosmittausjärjestelmän uudistuksessa merkityksellisintä on se, että se edistäisi yhdenvertaisuutta sekä auttaisi velkaantuneita hahmottamaan ulosmittauksen vaikutukset omaan taloudelliseen tilanteeseensa ja tunnistamaan omat oikeutensa.

Niemi Mia
Vanhusasiavaltuutettu